

Munka és műveltség

Számadó szombat

Az effajta szombatokat sokan jól ismerjük. Hosszú évek óta napfény-özönös május van ilyenkor, az Ifjúsági Ház előtt már reggel fél 9 felé megsűrűsödik az arrajáró emberiség, oda-benn „beszerelt” mikrofonok és mindenféle átrendezés, hosszú asztal a zsűri-nek, külön kis „birodalmak” a versenyző csapatoknak, némi drukk fokozódó feszültsége a levegőben — azután három-négy órán keresztül a minden évi utolsó, nagy, mident eldöntő-lezáró számadás. Számadás arról, amiről az életben egyébként a legtrikább esetben szokás szervezeten, közösen és értékelten számadást kérni: a szakmán kívüli, „csupán” általános emberi kultúráról, műveltségről, ismeret-együttéről, felkészültségről.

Ez a szombat most, ha lehet, még inkább rendhagyó módon kezdődött, mint valaha: egy egészen sajátos video-programmal. Merthogy e fura „clipek” szerzőinek olyasféle neve volt, hogy *Delta*, *Bolyai*, *Petőfi* vagy éppen *Paracelsus*. S közülük ki így, ki úgy mutatta be például a Tanácsköztársaság

plakátművészetét vagy *Tihanyi Lajos* önarcképét. Utóbbit a MÉH gárdája ilyesféle nem mindennapi szellemes fölvezetésben: *A MÉH műtárca*...

A folytatás sem volt akármilyen, a *New York Times* „tudósítója” szerint az új vezető, bizonyos *Horthy Miklós* nevű egyén „kemény az amerikaiaknak igencsak tessző megjelenéssel rendelkezik. Bizonyos „*Philip Stone Londontól*” már lényegesen disztintívabban mutatkozott tudósításában, mely különben *Teleki Pál* miniszterelnök öngyilkosságával foglalkozott. Legjobban azonban az a helyszínről jelentkező hadjtudósító tetszett, aki ihletetten, vagyis lírai, szép, értelmes mondatokban számolt be a Don mellől kinti fiaink helyzetéről. Megszólalt még személyesen maga *Horthy is*, s bemutatták *Károlyi Mihály* személyiségét, mindezt „klasszikus” újságírói eszközökkel, ezúttal — az előző „művészettörténeti számadó” után — történelem című (azaz témakör)

alatt. Igen, az efféle szombatokat már valóban sokan jól ismerjük. Hogy persze elegen-e, az egészen más kérdés. A tanulságok pro és kontra-özönét nem is említve.

Merthogy ez a szombat a *Munka és műveltség*-vetélkedő évadjait mindenkor befejező megyei döntő szombatja volt. Pláne kivételes, mert öt éves, kulturális mozgalom-jelleget záró és ünnepi, mert most (is) látványosan-örömtelien számadó. Nyolc, kizárólag matematikai értelemben rangsorolható brigáddal a Szegedi Textilművekből és a Makói Lenin Tsz.-ből, a Hódikőtből és a Szentesi Áfésztlől, a vásárhelyi Hódmodellből, a szegedi MÉH-től, vagy a kórház-rendelőintézetből. Bravúrosnak bízton minősíthető szellemi teljesítményekkel, meglepetésekkel, jókora egészséges versenyszellemmel, s főleg nagyszámú és sokszínű hazavitt — politikai, irodalmi, történelmi, művészettörténeti — ismeretsomaggal.

Igen, az efféle szombatokat már valóban sokan jól ismerjük. Hogy persze elegen-e, az egészen más kérdés. A tanulságok pro és kontra-özönét nem is említve.

D. L.

Szkülla és Kharübdisz között

A felsőoktatás hajója, avagy töprengés egy tervezetről

Napjainkban a felsőoktatás gyakran áll különböző szintű viták középpontjában. Pro vagy kontra érvekkel nem ritkán indulatok is megszólalnak. A nyugtalanság, a feszültség jelzi: a szükséges feltételek a ténylegesen adott lehetőségek között *szakadék* tárog. Az egyik oldalon ott a növekvő társadalmi elvárás, a tudomány világszínvonalának való megfelelés, magasan képzett szakemberek, jövőt formáló pedagógusok „termelése” — másikon pedig az e feladatok ellátásához szükséges anyagi bázis állandó csökkenése. Antik mitológiai példával *Odüsszeusz* ithakai király hajójához hasonlíthatjuk felsőoktatásunkat, amely *Szkülla* és *Kharübdisz* között hánykodik.

1.

A válság jeleit mutatják a különböző felülről jövő rendeletek, rendeltetések, amelyek a tantervek, mind az egyetemek, főiskolák felépítése, működése, mind pedig a bér- és létszámgazdálkodás megrendezésére. A felsőoktatási intézmények alig fejezték be az első kétőt, máris megérkezett a legújabb tervezet, amely két részből áll. 1. Irányelvek az egyetemi, főiskolai oktatókra és vezetőkre vonatkozó követelményrendszer kialakításához, 2. Javaslat az oktatói követelményrendszer, valamint a létszám- és bér-gazdálkodás korszerűsítésére. A tervezet első rész először általán-

2.

Első pillanatra nagyon tetszetős az alábbi, negatív irányú megfontolás: „nem lehet oktató az, akiben nincs törekvés, belső kényszer kimagasló eredmények elérésére.” Csak hogy maximális teljesítményt nem lehet elérni ott, ahol gyakran még a minimális feltételek is hiányoznak. Hogyan nyújthat kimagasló szakmájában mondjuk egy tanársegéd, akinek a havi jövedelme az irat szerint átlagban még négy és fél ezer forint sincs? Tizenöt év óta az egyetemeken csak egyetlen egyszer nőtt a reálbér, 1978-ban.

„Kevés dologban olyan teljes az egyetértés irányító és irányítottak, az oktatók, az intézmények és a főhatóság között, mint abban, hogy a kialakult bérek rendkívül alacsonyok és hogy a bér-gazdálkodás is átfogó korszerűsítésre szorul. (Hogy a kényszerintézkedéseket

3.

Az oktatói létszám leépítésének a terve lényegében a nyugati egyetemek statisztikai adataira épül. Nálunk — ez nemzetközi összehasonlításban rossz arányt mutat — mindent összevéve 7 hallgató jut egy tanárra. A külföldi példákhoz levont következtetés azonban egy dolgot figyelmen kívül hagy: mindenki tudja, a nyugati egyetemeken *nincs felvételi* vizsga, tehát a különféle, diákoknak járó kedvezményeket sokan beíratkoznak az egyetemre anélkül, hogy látogatnák az órákat vagy vizsgáznának. Nálunk viszont a felvettek nagy többsége *el is végezi* az egyetemet, diplomát szerez.

A tervezet sugallta 20 százalékos leépítés nem járna együtt a kis szakok megszüntetésével (hiszen így bizonyos területek egyszerűen eltűnének a hazai tudományos horizontról), a nagy szakok oktatóira az új helyzet szinte *elviselhetetlen* terhet ró, a szemináriumi csoportok létszáma több helyütt jóval meghaladottan már húsz főre emelkedett.

Mitológiai példánknál maradván: *Szkülla* hat legényt kiragadott *Odüsszeusz* hajójából. Nagyon kérdés, a felsőoktatás körüli viharok után ki érhet majd célba.

Pál József

Holnaptól lapunkban

„Egy alkotó élet fénykora”
Sorozat Szent-Györgyi Albertől

Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas biokémikus szegedi éveit nevezte így a legkedvesebb tanítvány, *Straub F. Bruno*. Lassan fél évszázada, hogy *Szent-Györgyi* és *Szeged* neve a világ érdeklődésének középpontjába került. Ötven esztendő múltával a Szegedi Orvostudományi Egyetem két munkatársa, *Szabó Tibor* helytörténeti kutató és *Zallár Andor*, a SZOTE központi könyvtárának igazgatója összegyűjtötte a fellelhető emlékeket, dokumentumokat, s elkészítette a *Szent-Györgyi Albert Szegeden* című könyvet. Lapunk — amely annak idején is bőséggel ismertette a tudós munkásságát, beszámolt kutatásairól, a nagy elismerés visszhangjáról, nyomon kísérte életét — vállalta, hogy sorozatban közölje részleteket a munkából. Biztosak vagyunk abban, hogy a

ma Amerikában élő idős tudós emberi példája, színes egyénisége, humanista jellemé, kutatói arcéle sokakat érdekel. A részletekhez fotókat mellékelünk, bár nem mindegyik egységhez illik tartalmában a közölt kép, de nem szeretünk volna lemondani az értékes dokumentumok közkinccsé tételéről.

Kérjük olvasóinkat, ha a sorozat figyelemmel kísérése folyamán emlékeik idéződnek, *Szent-Györgyi*-levelekre, -fotókra bukkannak, -dokumentumokra lelnek, *juttassák el* azt a SZOTE Központi Könyvtára címére (6701. Szeged, Lenin krt. 91. T.: 21-055). Azzal a jóleső érzéssel indítjuk útjára ezt a sorozatot, hogy olvasóink nagy többsége talál benne érdekességet, példát, emlékeztető és tudattisztító részleteket.

A magyar kultúra reprezentánsai

Ismét föllép a szegedi fesztiválon a Néphadsereg Művészegyüttese

Már az *István, a király* hullámzó, atraktív táncos kavalkádját sejtetni engedte, *A szarvassá változott fiak* első részében mutatott önálló produkciójuk pedig a meggyőzés erejével prezentálta a szegedi szabadtéri országnyi nézőseregének; ízig-vérig profi csapatát nőtti a *Néphadsereg Művészegyüttese*. Most, hogy a nyáron ismételnék a dóm-színpadon, kapóra jött az alkalom, pesti sajtótájékoztatójuk, hogy valami bővebbet tudjunk meg róluk, hiszen sokan ma sem igen tudják, hová is tegyek ezt a több tagozatú társulatot, az országnak nemcsak az első (harminchétfő éves múltú), de legnagyobb hivatásos együttesét.

A Nékosz táncsoportját vezető *Szabó Iván* koreográfus, szobrászművész irányításával jött létre 1948 szeptemberében a *tánckar*, majd 49 márciusára *Kabán Béla* százados szervezte meg munkáskórusok dalosaiból, sorkatonákból, tiszti iskolásokból a 66 tagú *énekkart*. *Dávid Gyula* zeneszerző vezetésével rövidesen „tető alá hozták” a 35 tagú zenekart is, így vált teljessé, lényegében született meg az együttes, mely 1949. április 29-én a mai Erkel Színházban lépett először közönség elé. A 150 tagú, egyenruhás művészgárda debütálását hamar jelentős szereplések követték, a budapesti VIT nyitóműsorában is ók köszöntötték a világrész ifjúságát, 1970-től minden esztendőben hazai ösbemutatót tartottak hazafias-honvédelmi tárgyú kantáttal, *Szokolay, Sárasi, Petrovics, Farkas Ferenc, Balázs Árpád, Lendvai Kamilló, Láng István* alkotásaiból, melyek az együttes ösztönzésére születtek, s e sorozatot *Hacsaturján* és a finn *Aulis Sallinen* művei zárták. Csak az utóbbi időszakot tekintve közreműködtek a Győri Balettel *Markó Iván* *Izzó planéták* tánckompozíciójának előadásain, az *István, a király* pesti és szegedi színrevitelében, megfilmesítésében, majd a Budapesti Nemzeti Színházzal közös vállalkozásban a várszínházi *Magyar Elek*trában. Ugyancsak

a Győri Balettel mutatták és mutatják be *A szarvassá változott fiak* a szegedi fesztiválon, a közelmúltban pedig részt vettek tárcosaik a *Krisztus, az ember fia* sporteseményén a győri előadásain.

Az együttesnek 25 hanglemeze jelent meg, az ének-kar négy felvétele elnyerte a párizsi Hanglemezakadémia nagydíját. Föllépnek a zeneakadémián, a pesti Vigadóban, a táncművészet jelentős eseményein, eddig összesen 11 ezer 200 előadás-on csaknem 7 millió 160 ezer néző látta produkcióikat. Úgy is számontartják az együttest, mint a magyar előadóművészek kirepítő féskéjét, hiszen *Vásárhelyi Zoltán* irányításával kezdte énekesi pályáját itt *Ilosfalvy Róbert, Réti József, Palcsó Sándor*, bontogatta szárnyait karenesként *Kibédi Ervin*, táncosként *Seregély László*, s az újabb művészművészek számszámát *Gulyás Dénes* és a szegedi *Gregor József* is. Ezenkívül átlagosan négyszáz előadást, 8—10 bemutatót tartanak monodrámáktól a nagy produkcióig. Több mint hetven városban lépnek föl, s olyan kis helyekre is eljutnak, ahol a madár se jár. Csak az elmúlt évadban 150 ezer néző tapsolt nekik idehaza és külföldön. A tánckart korábban hosszú évekig irányító *Novák Ferenc*, a szegedi néptáncgálák jeles zászlóvivője, az együttes jelenlegi művészeti vezetője, új minőség létrehozását tűzte ki célul a tánckarnak: szuverén színpadi alkotásokat teremteni a néptánc mozgásanyagából. Az együtteshez tartozó *Dévai Nagy Kamilla* és *Pelsőczy László* zenes-irodalmi műsora (*Szél hozott, szél visz el*) éppoly keresett program, mint az *Edith Piaf* életét bemutató *Nem bánok semmit sem* produkció, vagy a *Tiszta szívvel* című *József Attila*-műsor, melyet távoli laktanyákba, kis társadalmi klubokba is elvisznek a katonák művelődésének, szórakoztatásának szolgálatában.

A Magyar Néphadsereg Művészegyüttese fennállásának 37 esztendeje alatt

szinte a fél világot bejárta. Kinától Mexikóig, Perutól Franciaországig huszonhárom országban 60 alkalommal léptek föl, a magyar kultúra méltó reprezentánsai.

N. I.

Kávéházi esték...

Születésnapunkra

Nem szoktuk magunkat sem ünnepelni, sem ünnepeltetni, ám a szegedi irodalmi kávéház sorozatot szervezett a sajtónak, a hétfő esti beszélgetéseken, a *Royalban*, s most a Délmagyarország következik. S minthogy a DM májusi „születésű” (1910. május 22-én jelent meg az első száma!), nyilvános születésnap „gyertyagyújtásra” szántuk el magunkat. Várjuk tehát ma estére a kávéháza a Délmagyarországi olvasóit, barátait, hűséges levelezőit és külső munkatársait.

Hogy mit ígérünk? Rövid és izgalmas laptörténetet, a politikai fordulópontokhoz kapcsolódó érdekes kommentárokat és szemelvényeket, néhány öngyúnyval szerkesztett paródiát — s választ minden lapunkkal, munkánkkal kapcsolatos kérdésre. Azt is eláruljuk: a lap történetével kapcsolatos válaszokkal könyvtulajdonosokat lehet nyerni.

Reméljük, sok izgalmas kérdéssel ostromolnak meg bennünket. Előre becsülettel megmondjuk azonban, hogy néhányra nem tudunk majd válaszolni. (Ha lehet, ne kérdezzék hát, hogy mikor lesz a felújított nemzeti színház megnyitása; mi lesz a Délleppel, s följut-e az NB I-be a focisapka?...) Ha viszont a *Royal* kávéháza kicsi lenne ezen a DM-születésnap este, arra van javaslatunk

Sz. Simon István

Tonio

Gyimesi Kálmánakk

Még a csöndes zenekari árok, a zenészek szívverése azonban már gyorsulni készülő. Amikor kilép a függöny elé, minden szem rá szegeződik. Ahogy megszólal, varázskörébe von, érett, meleg baritonjával hiteti el valamennyiünkkel, amiben ő maga is annyira hisz: ember a művész, örömök és fájdalom kútfeje. Ez az esetlen, csikós trikós, vörshajú bohóc szánandó figura. Játszik, énekel, és elfelejtet mindent. Megállítja az időt. Már nem tudok a katasztrófákra gondolni, arra sem, megszegi-e Ronald Reagan a SALT II-t az emberiség békéjét fenyegetve. Csak az ő játéktájt figyelem, csak hangjának varázslatában gyönyörködöm. Oly tökéle-

tes a szerelmében visszautasított, megszegyenyített férfi, s olyan szárnalmas a rátámadó Nedda égető ostromcsapásai alatt, hogy szeretni kell. Ahogy vállá felé ejti fejét, ahogy fölnéz, arcára ül a szenvedés. Vele érünk, mert magunkra ismerünk, mert benne önmagunkat szánjuk, mert érdemeink vagyunk a szeretetre, és kellene már egy kis nyugalom hétköznapjainkba, szerelem, emberség, béke. Boldogság kellene Toniónak is. És ahogy lekúszik arcáról a lámpák fénye, élni kezd egy másik Tonio, és hazamennék a jegyszédők is, de az előadás csak nem akar véget érni, zúg a közönség ütemes vastapsa. Eg áldjon Tonio, nagyszerű voltál.

Katona Judit